

Bibliotheek Kennemerwaard en het project Veilig Puberen

**Wat is Veilig
Puberen en
wat zijn de
randvoorwaarden**

**Wij werken
aan de
toekomst van
bibliotheeken**

Inhoud

Inleiding **3**

---

1. Hoe is het project Veilig Puberen tot stand gekomen? **4**

---

2. Veilig Puberen in de praktijk **5**

---

3. Randvoorwaarden: wat heb je nodig? **7**

---

4. Hoe ziet de toekomst eruit? **9**

Inleiding

“Toen ik in 2014 met Veilig Puberen begon, hoopte ik in ieder geval voor één kind verschil te kunnen maken.”

Leonie Befort, mediacoach & kindercoach bibliotheek Kennemerwaard

Op de Projectendag 2019 bij Probiblio presenteerde Bibliotheek Kennemerwaard het project Veilig Puberen. De enthousiaste reacties van andere bibliotheken vragen om bredere communicatie over dit project. Wat is het project Veilig Puberen en wat komt er bij kijken?

Deze publicatie gaat in op het tot stand komen van Veilig Puberen, wat er binnen het project wordt aangeboden en welke randvoorwaarden van belang zijn om een dergelijk project uit te voeren. In deze publicatie worden de volgende onderwerpen behandeld:

- Hoe is Veilig Puberen tot stand gekomen?
- Wat houdt het project in?
- Randvoorwaarden: wat heb je nodig?

Wat is Veilig Puberen?

Veilig Puberen bestaat uit een lespakket over media en seksualiteit voor basisscholen en het voortgezet onderwijs in combinatie met informatieavonden voor ouders en leerkrachten. Wat doet media en seksualiteit met leerlingen en met

leerkrachten? Het geven van voorlichting over veilig gebruik van sociale media, het stellen van grenzen en weerbaarheid staan centraal. Om zo bewustwording te creëren en te bespreken wat er speelt. Bibliotheek Kennemerwaard ontwikkelt deze lessen op verzoek van de gemeente Heerhugowaard. Uit omliggende gemeenten kopen scholen het pakket jaarlijks voor een vast aantal uren in. Het onderwerp ‘media & seksualiteit: hoe verhoud je je hiertoe als leerling, leerkracht of ouder’ komt uitgebreid aan bod, waarbij jongeren ook de kans krijgen zelf te vertellen wat ze bezighoudt.

Aan deze publicatie werkten mee:

Leonie Befort, mediacoach & kindercoach Bibliotheek Kennemerwaard

Rosa de Boer, consulent lezen & mediawijsheid Bibliotheek Kennemerwaard

Rob Smit, consulent lezen & mediawijsheid Bibliotheek Kennemerwaard

Erik Reuvers, adviseur educatie Probiblio

Lisa Bakker, adviseur educatie Probiblio

Michelle Rijbroek, projectleider netwerkcommunicatie Probiblio

1. Hoe is het project Veilig Puberen tot stand gekomen?

In 2014 signaleerde de gemeente Heerhugowaard in hun werkgebied een toename in grensoverschrijdend gedrag en een toename in de verspreiding van seksueel getinte foto's, bangelijsten en video's van gewelddadig gedrag tussen jongeren onderling. Deze signalen vormden de aanleiding om in gesprek te gaan met bibliotheek Kennemerwaard.

Leonie Befort, werkzaam als mediacoach bij bibliotheek Kennemerwaard, had op hetzelfde moment het project Veilig Puberen bedacht. Uit gesprekken met haar eigen pubers en bij het lesgeven op een basisschool maakte zij ook op dat er veel speelde op het vlak van media en seksualiteit. Er bleek geen lesmateriaal beschikbaar en onderzoek was alleen gebaseerd op het voortgezet onderwijs. Voor Leonie Befort aanleiding tot het schrijven van een beleidsplan 'Media en seksualiteit op de basisschool'. Het gesprek met de gemeente viel samen met het afronden van haar opleiding tot mediacoach en haar beleidsplan. De gemeente formuleerde een behoefte en een opdracht. Door de goede relatie met de gemeente, wederzijds vertrouwen en de contacten met scholen, kreeg de bibliotheek de opdracht om het project Veilig Puberen te starten.

Het lespakket startte in 2014 op basisscholen in groep 8 en al snel volgden ook middelbare scholen. Gestart werd met een les over beeldvorming: wat zie je om je heen en in de media en hoe verhoud je jezelf daartoe? Of dat nu iemand is waar je verliefd op bent of iemand die een naar voorstel doet, hoe ga je daarmee om? Daarna volgden lessen over sexting* en grooming*. In combinatie met het les-

"Ik geloof heel erg in de driehoek 'kinderen, ouders en leerkrachten'. Vandaar vanaf het begin de lessen in combinatie met ouderavonden en informatieavonden voor docenten. Het gaat om delen, bewustwording en praten over wat er speelt. Ik doe veel inspiratie op via mijn werk, maar de gesprekken thuis heb ik echt nodig om te blijven volgen wat er bij pubers speelt."

Leonie Befort, mediacoach & kindercoach bibliotheek Kennemerwaard

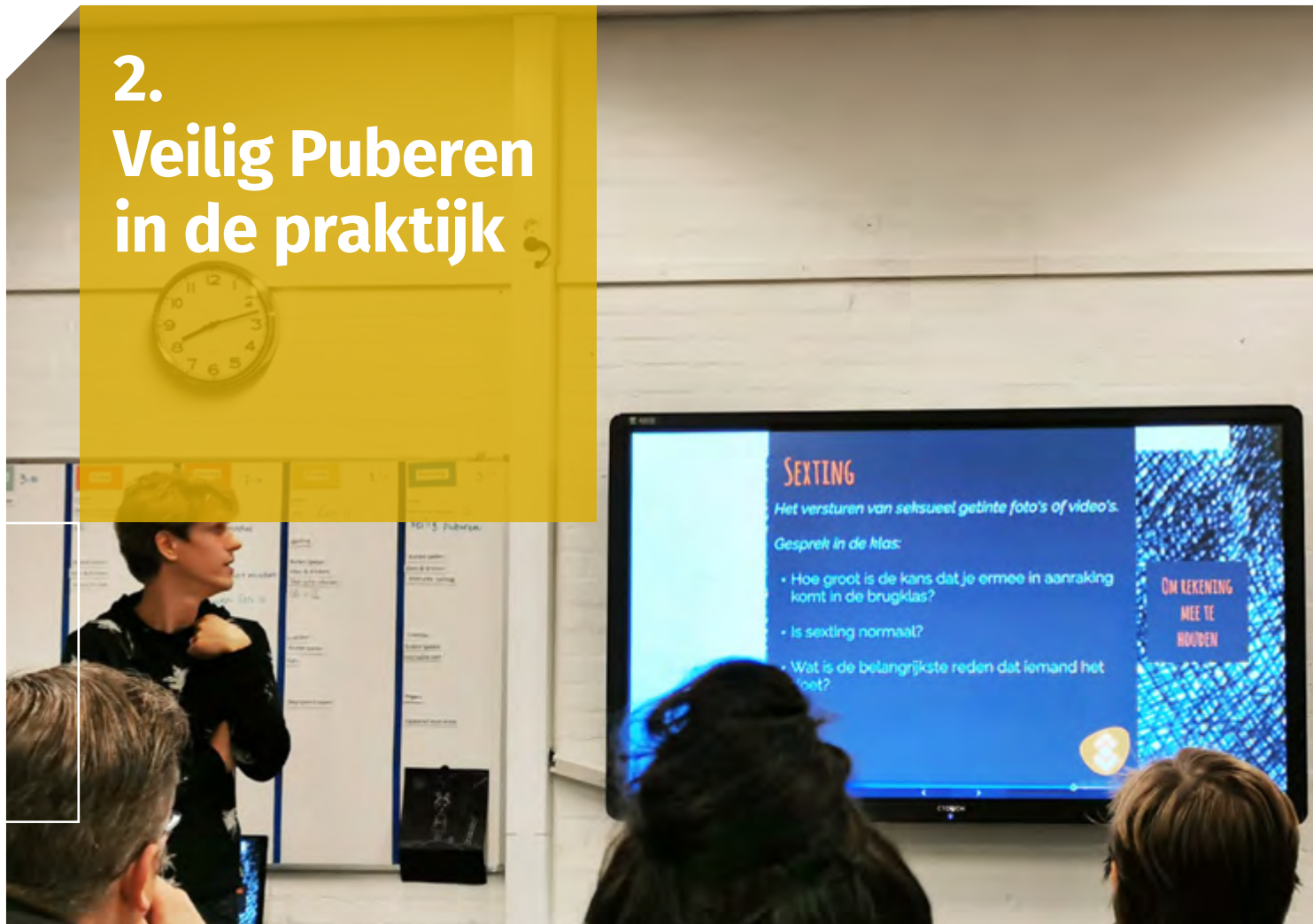
pakket, organiseerde Leonie ook informatieavonden voor ouders en workshops voor leerkrachten. Wat doet media en seksualiteit met leerlingen en met leerkrachten? Om daarmee bewustwording te creëren en te delen wat er speelt.

Vanaf het begin zag de gemeente Heerhugowaard de meerwaarde van Veilig Puberen. Omdat de bibliotheek al een goede relatie met scholen had, kon Leonie Befort direct op alle twintig basisscholen in Heerhugowaard aan de slag. Om de doorgaande lijn te stimuleren is met ingang van 2019 ook groep 6 en 7 opgenomen in het aanbod, eveneens gefinancierd door de gemeente. Leonie Befort startte Veilig puberen alleen op, maar de vraag vanuit scholen blijft groeien. Inmiddels versterken Rosa de Boer en Rob Smit, mediacoaches lezen & mediawijsheid bij Bibliotheek Kennemerwaard, het projectteam.

* **Sexting** is het verspreiden of delen van seksueel getinte berichten, foto's of video's van zichzelf via mobiele telefoons of andere media. (Wikipedia)

** **Grooming** (zedennisdrijf), de werkwijze waarop daders contact leggen met slachtoffers met het oogmerk seksueel contact tot stand te brengen, ook wel digitaal kinderlokken. (Wikipedia)

2. Veilig Puberen in de praktijk

Veilig Puberen bestaat uit een lespakket voor basisscholen en het voortgezet onderwijs in combinatie met informatieavonden voor ouders en workshops voor leerkrachten.

De mediacoaches van Bibliotheek Kennemerwaard geven de lessen aan groep 6, 7 en 8 van het basis-

onderwijs en aan het voortgezet onderwijs. Inmiddels nemen twintig basisscholen en twee middelbare scholen uit Heerhugowaard het lespakket af. Iedere twee jaar nemen twee andere vo scholen het pakket af. Diverse scholen uit Alkmaar kopen het pakket in en meer gemeenten volgen. Het pakket ziet er als volgt uit:

DOELGROEP	ONDERDEEL
Groep 6 & 7	2 lessen over veilig gebruik sociale media (mediawijsheid), groepsdruk/grenzen stellen en weerbaarheid
Groep 8	3 lessen over beeldvorming, sexting en grooming. Voortgezet onderwijs Mediacoach op maat
Voortgezet onderwijs	Mediacoach op maat
Ouderavond	Ouders informeren over de lessen ter stimulering van het aangaan van gesprekken tussen ouders onderling en met hun kinderen
Workshop leerkrachten	Workshop rondom het bespreekbaar maken van media en seksualiteit, onderling en met leerlingen
Schooldirectie	Ondersteuning in beleid Mediawijsheid en hoe om te gaan met incidenten

Tijdens de lessen in de klas komen verschillende onderwerpen aan bod:

- Groepsdruk
- Schaamte & schuld
- Veiligheid & privacy
- Wat laat je van jezelf zien?
- Bewustwording

Bij Veilig Puberen ligt de nadruk op de gesprekken met de leerlingen en dan niet alleen op negatieve gevolgen van sociale media. De nieuwe media hebben ook voordelen, het is leuk om met je vrienden van alles te delen. Jongeren mogen er vooral ook zelf vertellen waar ze mee bezig zijn. In de praktijk leerden de mediacoaches dat ze de lessen goed kunnen voorbereiden met video's en werkbladen, maar als er iets speelt in de klas is het belangrijk flexibel te zijn en de les daarop aan te passen. Kortom, het vergt nogal wat van een mediacoach om de begeleiding van deze gesprekken goed te kunnen doen.

“We hebben het over beeldvorming, dit speelt ook bij jongeren onderling. Ze hebben zeker een mening over het verspreiden van naaktfoto's. Daarover in gesprek gaan en merken dat er begrip ontstaat, dat vind ik een mooi gesprek om te voeren.”

*Rosa de Boer, mediacoach
Bibliotheek Kennemerwaard*

“De opzet van Veilig Puberen is uniek: het gaat niet om de wijzende vinger, maar om een open gesprek in vertrouwen. Dat is de basis voor de gesprekken met zowel leerlingen, ouders als leerkrachten. Het niet oordelen is essentieel!”

*Rob Smit, mediacoach
Bibliotheek Kennemerwaard*

3. Rand- voorwaarden: wat heb je nodig?

Een succesvol project begint met een goed idee, maar een goed idee alleen leidt niet automatisch tot een succesvol project. Wat heb je nodig om een project op te starten en welke randvoorwaarden zijn van belang?

Bij Bibliotheek Kennemerwaard waren de volgende randvoorwaarden van groot belang om Veilig Puberen te starten:

- Een goede relatie met de gemeente die de bibliotheek hierin als partner ziet en de meerwaarde van Veilig Puberen erkent.
- Afspraken over financiering vanuit de gemeente: de gemeente verleent twee jaar subsidie. De ervaring leert dat vo scholen het na twee jaar zelf inkopen.
- Een goede relatie met scholen die hun behoeften ten aanzien van dit onderwerp uitspreken.
- Ondersteuning van het netwerk binnen een school: van directie tot leerkrachten.
- Vertrouwen vanuit de bibliotheekdirectie en de wil om dit onderwerp op de kaart te zetten.
- Positieve mond-tot- mondreclame van scholen helpt om bij nieuwe/andere scholen binnen te komen.

De Bibliotheek Kennemerwaard ziet de gemeente als de belangrijkste partner en onderhoudt goed contact met de verantwoordelijk beleidsmedewerker. De gemeente Heerhugowaard heeft preventie als speerpunt bestempeld en dat zorgt voor een comfortabele positie voor de bibliotheek. Op haar beurt is de bibliotheek van groot belang voor de gemeente, vanwege de goede contacten met scholen. Door middel van het netwerkoverleg met scholen en verschillende instanties, vindt de terugkoppeling naar de gemeente plaats.

Het is belangrijk om met meerdere partijen te monitoren hoe het met de jongeren binnen de gemeente gaat. De bibliotheek is onderdeel van een groter netwerk waar partijen als de politie, intern begeleiders van scholen en GGZ ook deel van uitmaken. Deze samenwerking verloopt voorspoedig, waarbij de goede onderlinge verstandhouding essentieel is. Twee keer per jaar zit de bibliotheek aan tafel bij grote netwerkbijeenkomsten. Dit samenwerkingsverband ondersteunt de actieve rol van de bibliotheek op scholen met het succesvol invullen van het project Veilig Puberen.

Daarbij valt of staat Veilig Puberen met de inzet van de mediacoaches die voor de klas gaan staan. Zij zijn degene die een ouderavond leiden en workshops voor docenten organiseren. De belangrijkste kwaliteiten van deze mediacoaches zijn het vermogen om te luisteren, gevoelige onderwerpen aan te kaarten, geen oordeel te vellen over wat er wordt verteld en je gemakkelijk verhouden tot seksualiteit.

Onmisbare competenties van de mediacoach zijn:

- Op didactisch vlak sterk in de schoenen staan
- Een gesprek kunnen leiden
- Zich kwetsbaar durven opstellen
- Improvisatievermogen en flexibiliteit

Vanaf de start in 2014 werd Veilig Puberen positief ontvangen. Het was pionieren, maar wel vanuit het vertrouwen van de bibliotheek en de gemeente. Inmiddels is er wel een solide basis en staat het idee van Veilig Puberen als een huis.

“Om Veilig Puberen te starten heb je een groot hart nodig en goede oren. Luisteren naar kinderen en ouders, ruimte bieden voor hun verhalen... dat is zo belangrijk. Leerlingen voelen zich vaak alleen in de dingen die ze doen, maar hun ouders ook.”

Leonie Befort

“De relatie met gemeente Heerhugowaard is uniek. De lijntjes zijn heel kort en er is een open en vrije blik naar de jongeren toe, het is een speerpunt voor de gemeente.”

Leonie Befort, mediacoach & kindercoach Bibliotheek Kennemerwaard

4.

De toekomst van Veilig Puberen

“Scholen hebben grote behoefte aan mensen die Veilig Puberen tegen een betaalbare prijs komen geven. Want iedere school worstelt met media en seksualiteit, iedere ouder worstelt ermee en ieder kind ook.”

*Rob Smit, mediacoach & kindercoach
Bibliotheek Kennemerwaard*

Veilig Puberen blijft in ontwikkeling en verbreedt zich nog steeds. Hoe past Veilig Puberen bij de rol van bibliotheek en hoe ziet de toekomst eruit?

De initiatiefnemers concluderen dat Veilig Puberen uitstekend bij de rol van de bibliotheek past. De bibliotheek straalt vertrouwen uit richting jongeren, ouders en leerkrachten, dat is van groot belang bij dit onderwerp. Het belang van scholen en kinderen staat voorop in dit project en daar staat de bibliotheek ook voor. Daarnaast staat de bibliotheek voor het uitdragen van informatie en Veilig Puberen geeft hier een eigentijdse en actuele invulling aan. Naast Veilig Puberen biedt Bibliotheek Kennemerwaard nog twee projecten op het vlak van Mediawijsheid aan. ‘Level up’ is een lespakket over verantwoord gamen voor groep 5. Daarnaast bieden een aantal bibliotheekmedewerkers die politievrijwilliger zijn lessen aan rondom cybercrime gebaseerd op waargebeurde casuïstiek.

Als je het de mediacoaches van Bibliotheek Kennemerwaard vraagt, stopt Veilig Puberen nooit. De website veiligpuberen.nl is in de maak en een Train de trainer traject een grote wens. Scholen houden grote behoefte aan voorlichting en er vindt een verschuiving plaats naar de jongere groepen. Ouders geven terug dat de digitale ontwikkelingen

zo snel gaan, maar mogen wel meer vertrouwen krijgen in zichzelf. Veilig Puberen helpt daarbij en creëert bewustwording.

Veilig Puberen heeft nu een stevige basis bij de scholen en in de regio om verder mee te gaan. De middelbare scholen ervaren bijvoorbeeld een positieve omslag in hoe jongeren de laatste jaren met elkaar omgaan. De mediacoaches ondervinden regelmatig dat het belangrijker wordt om deze lessen vanaf groep 6 te geven. Inmiddels staat Leonie Belfort ook als gastspreker in de moskee van Heerhugowaard om daar voorlichting aan ouders te geven. Naast het reguliere onderwijs is de stap richting speciaal onderwijs en praktijkonderwijs gemaakt. De gemeente Bergen stapt in en meer gemeenten in de regio raken bekend met Veilig Puberen.

De Lessons Learned van Veilig Puberen:

- Als een project zo snel groeit, moet je dat als bibliotheek wel kunnen dragen.
- Vertrouwen in alle betrokken partijen is essentieel.
- Niet iedereen voelt zich comfortabel bij een pioniersrol.
- De taken van de mediacoach passen niet op standaard werkdagen en werkweken. Lessen en informatieavonden wisselen elkaar af.
- Maak duidelijk waar de verantwoordelijkheid van mediacoaches en bibliotheek begint en eindigt.

“Als je vanuit de bibliotheek de ruimte en het vertrouwen krijgt, zie je door Veilig Puberen wat voor moois er kan ontstaan.”

Rosa de Boer, consulent Bibliotheek Kennemerwaard

Verdere informatie

Ben je enthousiast geworden en wil je zelf aan de slag met dit thema of een soortgelijk thema op het gebied van educatie en digitale geletterdheid? Neem dan contact op met Lisa Bakker of Erik Reuvers.

Lisa Bakker
Adviseur Educatie
06 24 55 84 86
lbakker@probiblio.nl

Erik Reuvers
Adviseur Educatie
06 21 24 13 71
ereuvers@probiblio.n